

## The implementation of the strategic plan for buddhist Affairs reform year 2017 – 2021 in Udonthani province

PhraSeksan Sonthong<sup>1</sup> and Sukhumvit Saiyasopon<sup>2</sup>

|            |            |            |            |
|------------|------------|------------|------------|
| Received   | Reviewed   | Revised    | Accepted   |
| 19/08/2564 | 23/09/2564 | 24/09/2564 | 29/09/2564 |

### Abstract

The objectives of this research were 1) to study the effect of the implementation of the Buddhist Reform Strategic Plan 2017-2021 in Udon Thani Province; 2) to study the operational situation. Problems and obstacles in implementing the Buddhist Business Reform Strategic Plan 2017-2021 in Udon Thani Province 3) to study the guidelines for improving the implementation of the Buddhist Affairs Reform Strategic Plan 2017-2021 in Udon Thani Province Mixed Methods Research between Qualitative Research and Quantitative Research (Quantitative Research) by collecting data from a sample group of monks. in the Sangha Administration Area, Udon Thani Province Collecting data from a sample group of monks In the Sangha Administration Area, Udon Thani Province, 140 images were questionnaires. The data were analyzed using statistical values such as Percentage, Mean, Standard Deviations.

1. Performance of the implementation of the Buddhist Business Reform Strategic Plan 2017-2021 in Udon Thani Province Regarding the property of the temple and monks, it was found that the monks' opinions were at a high level ( $\bar{X} = 3.86$ , SD = 0.75) disbelief The Sangha has a high level of opinion. Their opinions were at a high level ( $\bar{X} = 3.82$ , SD = 0.7) Regarding the perversion of the Discipline and the perverse behavior from the Discipline, the Sangha's opinions were at a high level ( $\bar{X} = 3.83$ , SD = 0.7) on the matter of the Kingdom that had to be supported. protect Church affairs The Sangha had a high level of opinion ( $\bar{X} = 3.95$ , SD = 0.75).

2. The operating situation of the implementation of the Buddhist Business Reform Strategic Plan 2017-2021 in Udon Thani Province Most monks have understanding

---

<sup>1</sup> Udon Thani Rajabhat University, E-mail : 63611152111@udru.ac.th

<sup>2</sup> Udon Thani Rajabhat University, E-mail : 63611152111@udru.ac.th

and knowledge in the administration of the Sangha affairs in relation to the strategic plan for reforming Buddhist affairs, but some have followed and lacked some knowledge.

- Problems and obstacles in implementing the strategic plan for reforming Buddhist affairs There are some monks showing their wealth and spending extravagant life. The temple property is not displayed. Asset account for Buddhists to know the origin of the donation No transparency check misbehave misbehave This is because there is no clear knowledge of Buddhist principles. teach people according to their own understanding that they think is correct Or teach according to the example of the ancient teachers who have taught each other from the past. There has been a modification of the doctrine. That teaching is for one's own benefit. create misunderstandings for Buddhists who respect and practice Follow until you understand that this is true Buddhism. Buddhist organization especially the Sangha National Buddhism Office Inability to manage the business of Buddhism in a good manner, a Buddhist organization lack of modernity Fix problems in a timely manner

3. Guidelines for improving the implementation of the Buddhist Affairs Reform Strategic Plan 2017-2021 in Udon Thani Province Should the monks, guardians or monks who have been ordained as a clergyman Investigate and punish themselves according to the Buddhist teachings, not allowing government agencies to intervene in the administration of the Sangha, but to cooperate or respond to the Sangha's work when the Sangha has come to help. to the fullest In this regard, the monks should also be involved in the decision-making in selecting the person to be the director of the Office of Buddhism.

**Keyword :** Operation situation, problems and obstacles, performance

## การนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี

พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี

พระเสกสรรค์ สันทอง<sup>3</sup> และสุชุมวิทย์ ไสยโสภณ<sup>4</sup>

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลของการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี 2) ศึกษาสภาพการณ์การดำเนินการปัญหาและอุปสรรคในการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี 3) ศึกษาแนวทางการปรับปรุงการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ระหว่างการ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์สามเณร ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์สามเณร ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี จำนวน 140 รูป เป็นแบบสอบถาม นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations) ผลจากการศึกษาพบว่า

1. ผลการดำเนินงานของการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560 - 2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี เรื่องการจัดการทรัพย์สินของวัดและพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์สามเณร มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.86$ ,  $SD = 0.79$ ) เรื่องปัญหาของพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พบว่า พระสงฆ์สามเณร มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.82$ ,  $SD = 0.7$ ) เรื่องการทำพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์และการประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย พบว่า พระสงฆ์สามเณร มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.83$ ,  $SD = 0.7$ ) เรื่องเรื่องฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุน ปกป้องคุ้มครองกิจการฝ่ายศาสนจักร พบว่า พระสงฆ์สามเณร มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.95$ ,  $SD = 0.75$ )

2. สภาพการณ์การดำเนินการของการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี มีพระสงฆ์ส่วนมากมีความเข้าใจและมีความรู้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เกี่ยวกับเรื่องแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา แต่มีบางรูปที่ได้ปฏิบัติตามและขาดความรู้บางเล็กน้อย

<sup>3</sup> มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, E-mail : 63611152111@udru.ac.th

<sup>4</sup> มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, E-mail : 63611152111@udru.ac.th

- ปัญหาและอุปสรรคของการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ มีพระสงฆ์บางรูปแสดงสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง ใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อ ทรัพย์สินของวัดไม่มีการแสดง บัญชีทรัพย์สินให้พุทธศาสนิกชนได้รับรู้ถึงที่มาที่ไปของเงินบริจาค ไม่มีการตรวจสอบความโปร่งใส ประพฤตินอกกลุ่มนอกทาง ประพฤติไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะไม่มีความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน สั่งสอนประชาชนตามความเข้าใจของตัวเองที่คิดว่าถูกต้อง หรือสอนตามแบบอย่างโบราณาจารย์ที่เคยสั่งสอนกันมาจากอดีต มีการดัดแปลงหลักธรรม คำสอนนั้นให้เอื้อประโยชน์แก่ตนเอง สร้างความเข้าใจผิดแก่พุทธศาสนิกชนผู้เคารพนับถือและปฏิบัติ ตามจนเข้าใจว่านั่นคือพระพุทธศาสนาที่แท้จริง องค์การทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ไม่สามารถที่จะบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาให้เรียบร้อยดีงามได้้องค์การทางพระพุทธศาสนา ขาดความทันสมัย แก้ไขปัญหาได้ไม่ทันทั่วทั้ง

3. แนวทางการปรับปรุงการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560 -2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี ควรให้พระสงฆ์ผู้ปกครองหรือพระสงฆ์ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพระวินยาธิการ สอบสวนและลงโทษกันเองตามพระธรรมวินัยในทางพระพุทธศาสนาไม่ให้ทางหน่วยงานของรัฐเอามาแทรกแซงในการบริหารกิจการทางคณะสงฆ์แต่ให้ความร่วมมือหรือสนองงานคณะสงฆ์ในคราวที่คณะสงฆ์ให้เข้ามาช่วยเหลือให้เต็มที่ ทั้งนี้ควรให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาเป็นผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาด้วย

**คำสำคัญ :** สภาพการณ์การดำเนินการ, ปัญหาและอุปสรรค, ผลการดำเนินงาน

## บทนำ

รูปแบบโครงสร้างของการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แบ่งลักษณะการปกครองออกเป็น 4 คณะ คือ เจ้าคณะเหนือ ดูแลปกครองคณะสงฆ์ในหัวเมืองเหนือ เจ้าคณะกลาง ดูแลปกครองคณะสงฆ์หัวเมืองกลาง เจ้าคณะใต้ ดูแลปกครองคณะสงฆ์ในหัวเมืองใต้ และเจ้าคณะอรัญญวาสี ไม่มีวัดดูแลปกครอง การที่มีคณะสงฆ์เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นมาจึงได้มีการแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่เพิ่มขึ้นมาอีก จากเดิมมีอยู่ 3 ตำแหน่ง และเพิ่มขึ้นมาอีกเป็น 4 ตำแหน่ง ในสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้เกิดคณะสงฆ์ภิกษุใหม่ขึ้นมาคือ ธรรมยุติกนิกาย ในปี พ.ศ. 2445 ( ร.ศ.121 ) ได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ออกมาใช้ในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางคณะสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม แต่ส่งผลกระทบขึ้นมามากมาย และในปี พ.ศ. 2484 ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 คณะสงฆ์ได้หาทางออกเพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ในปี พ.ศ.2505 ก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์อีกครั้ง ที่มุ่งปรับปรุงรูปแบบการ

ปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองทางบ้านเมือง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีการใช้มายาวนานถึง 30 ปี จึงได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 ( ฉบับที่ 2 ) ขึ้นมา

ทางมหาเถรสมาคมและคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นถึงปัญหาของกิจการคณะสงฆ์ในการพัฒนาการพระพุทธศาสนากลับไม่ได้เดินหน้าไปอย่างที่ควรจะเป็นและไม่ตอบสนองต่อสังคมของไทย จึงได้มีการปรับแบบแนวคิดหรือวิธีการทำงานจากการคิดแยกส่วนมาเป็นระบบบูรณาการภายใต้กระแสการปฏิรูปจากภายนอกโดยรัฐ ได้วางกรอบปฏิรูป ในส่วนขององค์กรศาสนาถูกกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่ควรปฏิรูป เพื่อประสิทธิภาพหรือเป้าหมายที่ดียิ่งขึ้นขององค์กร เพื่อให้เกิดความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงมีแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 ขึ้นมาเพื่อให้พระสงฆ์มีกรอบแนวทางปฏิบัติตนให้เป็นระเบียบแบบแผน โดยมีประเด็นการปฏิรูป 4 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องทรัพย์สินของวัดและพระภิกษุสงฆ์ 2) เรื่องปัญหาพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา 3) เรื่องการทำให้พระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย 4) เรื่องฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุนปกป้องคุ้มครองกิจการของฝ่ายศาสนจักร เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันที่ ไม่ทำให้เสื่อมศรัทธา สามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดความมั่นคงถาวร

จากปัญหาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการบริหารกิจการปฏิรูปพระพุทธศาสนาในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 ที่จะช่วยให้บทบาทของ พระสังฆาธิการในการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และให้มีประสิทธิภาพและเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการปรับปรุงแก้ไข และเป็นแนวทางยุทธศาสตร์ขององค์กรสงฆ์เพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมสืบไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรคในการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการปรับปรุงการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี

## ขอบเขต

### 1. ขอบเขตด้านเนื้อ

ใช้ตัวแบบของ Chantarasorn, C. (1984) ดังนี้

- 1.ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบาย
- 2.การวางแผน
- 3.การกำหนดภารกิจ และงานที่มอบหมาย
- 4.การมีส่วนร่วม
- 5.ความรู้และความสามารถ
- 6.ภาวะผู้นำ

โดยแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560 – 2564 มีประเด็นดังต่อไปนี้

- 1.เรื่องทรัพย์สินของวัดและพระภิกษุสงฆ์
- 2.เรื่องปัญหาของพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนำมาซึ่ง ความเสื่อมศรัทธา
- 3.เรื่องการทำพระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจาก พระธรรมวินัย
- 4.เรื่องฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุน ปกป้องคุ้มครอง กิจการของฝ่ายศาสนา

สนจักร

### 2. ขอบเขตพื้นที่

วัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดอุดรธานี

### 3. ขอบเขตด้านประชากร

พระสงฆ์ระดับสังฆาธิการ คือ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด ในจังหวัดอุดรธานี

### 4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้การศึกษาครั้งนี้ เป็นระยะเวลา 9 เดือน ตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ระดับสังฆาธิการ โดยแบ่งเป็นสังกัดมหานิกาย 10 รูป และสังกัดธรรมยุติกนิกาย 10 รูป รวมเป็น 20 รูป โดยใช้แบบสัมภาษณ์

แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์ ได้แก่ การลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากพระสงฆ์สังฆาธิการ จำนวน 140 รูป

### 1.ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

เชิงปริมาณ ใช้ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ พระภิกษุที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ในจังหวัดอุดรธานี โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 140 รูป และเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มเป้าหมายเป็นพระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี โดยแบ่งเป็น พระสังฆาธิการ สังกัดมหานิกาย 10 รูป พระสังฆาธิการ สังกัดธรรมยุติกนิกาย 10 รูป รวมเป็น 20 รูป

### 2.การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

### 3.การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

### สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา เรื่องการบริหารกิจการปฏิรูปพระพุทธศาสนาในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

### ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พระสังฆาธิการส่วนมากอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 40.7 และมีพรรษาอยู่ระหว่าง 11-20 พรรษา จำนวน 79 รูป คิดเป็นร้อยละ 56.4 ส่วนการศึกษาจากระดับชั้นมัธยมศึกษาและปริญญาตรี จำนวนเท่ากัน คือ 40 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.6 และจบชั้นนักธรรมเอกจำนวน 152 รูป คิดเป็นร้อยละ 89.3 3 และไม่ได้เปรียญธรรมจำนวน 99 รูป คิดเป็นร้อยละ 70.7 และตำแหน่งที่พบมากที่สุดคือ ระดับเจ้าอาวาสจำนวน 97 รูป คิดเป็นร้อยละ 69.3

**ผลการวิเคราะห์ การนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี เมื่อพิจารณาแต่ละเรื่อง พบว่า**

1. เรื่องการจัดการทรัพย์สินของวัดและพระสงฆ์ พบว่า พระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.86$ ,  $SD = 0.79$ ) โดยความคิดเห็นในด้านความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของแผนอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.41$ ,  $SD = 0.63$ ) ความคิดเห็นด้านความรู้และความสามารถอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.78$ ,  $SD = 0.84$ ) ความคิดเห็นในด้านการวางแผนอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.72$ ,  $SD = 0.85$ ) ความคิดเห็นในด้านภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.81$ ,  $SD = 0.81$ ) ความคิดเห็นในด้านควบคุมการกำหนดภารกิจ และงานที่มอบหมายอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.76$ ,  $SD = 0.85$ ) และความคิดเห็นในด้านส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.79$ ,  $SD = 0.93$ )

2. เรื่องปัญหาของพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พบว่า พระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.82$ ,  $SD = 0.7$ ) โดยความคิดเห็นในด้านความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของแผนอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.34$ ,  $SD = 0.65$ ) ความคิดเห็นด้านความรู้และความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.85$ ,  $SD = 0.49$ ) ความคิดเห็นในด้านการวางแผนอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.94$ ,  $SD = 0.76$ ) ความคิดเห็นในด้านภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.94$ ,  $SD = 0.77$ ) ความคิดเห็นในด้านควบคุมการกำหนดภารกิจ และงานที่มอบหมายอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.08$ ,  $SD = 0.71$ ) และความคิดเห็นในด้านส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.82$ ,  $SD = 0.82$ )

3. เรื่องการทำพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์และการประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย พบว่า พระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.83$ ,  $SD = 0.7$ ) โดยความคิดเห็นในด้านความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของแผนอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.39$ ,  $SD = 0.65$ ) ความคิดเห็นด้านความรู้และความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.75$ ,  $SD = 0.45$ ) ความคิดเห็นในด้านการวางแผนอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.81$ ,  $SD = 0.81$ ) ความคิดเห็นในด้านภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.09$ ,  $SD = 0.76$ ) ความคิดเห็นในด้านควบคุมการกำหนดภารกิจ และงานที่มอบหมายอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.94$ ,  $SD = 0.76$ ) และความคิดเห็นในด้านส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.94$ ,  $SD = 0.77$ )

4. เรื่องเรื่องฝ่ายอาณัติที่จะต้องเข้าไปสนับสนุน ปกป้องคุ้มครองกิจการฝ่ายศาสนจักร พบว่า พระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.95$ ,  $SD = 0.75$ ) โดยความคิดเห็นในด้านความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของแผนอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.83$ ,  $SD = 0.67$ ) ความคิดเห็นด้านความรู้และความสามารถอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.01$ ,  $SD = 0.74$ ) ความคิดเห็นในด้านการวางแผนอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.71$ ,  $SD = 0.81$ ) ความคิดเห็นในด้านภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$



=4.24, SD =0.71) ความคิดเห็นในด้านควบคุมการกำหนดภารกิจ และงานที่มอบหมายอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$  =3.80, SD =0.81) และความคิดเห็นในด้านส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$  =4.07, SD =0.76)

### สภาพการณ์การดำเนินการ การบริหารกิจการปฏิรูปพระพุทธศาสนาในจังหวัดอุดรธานี

มีพระสงฆ์บางส่วนที่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลัก 4 คือ 1.ทรัพย์สินของวัดและพระสงฆ์ 2.พระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา 3.การทำพระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจาก พระธรรมวินัย 4.ฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุน ปกป้องคุ้มครอง กิจการของฝ่ายศาสนจักร เท่าที่ควร แต่ส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจและกำลังปฏิบัติเกี่ยวกับพันธกิจ ที่มีประเด็น ดังนี้ 1. ด้านปกครอง 2. ด้านศาสนศึกษา 3. การศึกษาสงเคราะห์ 4.ด้านเผยแผ่ 5. ด้านสาธารณสงเคราะห์ 6. ด้านสาธารณูปการ และการพัฒนาพุทธมณฑล

#### 1.1 ทรัพย์สินของวัดและพระสงฆ์

มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวัดและไวยาวัจกรโดยมีการแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร และมีคุณสมบัติ ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของวัดที่เป็นระบบและโปร่งใสในการตรวจสอบ และมีคณะกรรมการวัดหรือไวยาวัจกรสามารถตัดสินใจแทนเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดได้ในบางกรณี

#### 1.2 พระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา

มีพระวินยาธิการ ที่เป็นพระภิกษุได้รับแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัดให้มีหน้าที่ช่วยเหลือคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในวัด และดูแลการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระภิกษุและสามเณรให้ถูกต้องตามหลักพระวินัย และในส่วนหน้าที่หลักของพระวินยธรก็คือ การตรวจตรา แนะนำ ตักเตือน ชี้แจงระเบียบปฏิบัติแก่พระภิกษุสามเณรในจังหวัดหรือที่เข้ามาในจังหวัดที่ประพฤติไม่เรียบร้อย หากไม่ปฏิบัติตามหรือพบการกระทำความผิดก็มีอำนาจจับกุมตัวส่งเจ้าคณะผู้รับผิดชอบหรือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองให้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

#### 1.3 การทำพระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจาก พระธรรมวินัย

มีแต่งตั้งพระสงฆ์ในเขตปกครองเป็นพระวินยธร ในการตรวจพระสงฆ์ที่กระทำผิดตาม พระธรรมวินัย หรือกฎหมายต่าง ๆ หรือมีผู้แทนทางบ้านเมืองเข้ามาช่วยเหลือในการตรวจสอบพระสงฆ์ที่กระทำผิดจริงก็ลงโทษตามพระวินัย หรือกฎหมายทางบ้านเมือง และมีสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดช่วยเหลือและตรวจสอบพระสงฆ์ที่กระทำผิดอีกด้วย

#### 1.4 ฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุน ปกป้องคุ้มครอง กิจการของฝ่ายศาสนจักร

มีการบริหารจัดการพระพุทธศาสนาจะต้องอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล และการพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย ถ้ามีเฉพาะพระทำคงเป็นไปไม่ได้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ จากฝ่ายอาณาจักร

#### 2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารกิจการปฏิรูปพระพุทธศาสนาตามปฏิวัติในจังหวัดอุดรธานี

ยังมีพระบางรูปที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนายังไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัย ก็ได้ออกไปเทศน์สอนประชาชน จึงมีปัญหาการนำพระพุทธศาสนาใช้ในชีวิตประจำวัน และอาจมีรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่สมควร และปัญหาจากองค์กรศาสนา โดยเฉพาะพระภิกษุสามเณร ซึ่งได้รับ การยกย่องนับถือว่าเป็น “เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ” บางรูป ได้ประพฤติไม่เหมาะสม ไม่เป็นบ่อเกิดแห่ง ศรัทธา มีการดัดแปลงหลักธรรมคำสอนผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง ยังมีพระสงฆ์บางรูปแสดงความ อวดรวย ใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อ ทำให้เห็นว่าเป็นผู้สะสมมากกว่าเสียสละ และทรัพย์สินของวัดไม่มีการแสดง บัญชีทรัพย์สินให้พุทธศาสนิกชนได้รับรู้ถึงที่มาที่ไปของเงินบริจาค ไม่มีการตรวจสอบความโปร่งใส

##### 2.1 ทรัพย์สินของวัดและพระภิกษุสงฆ์

มีบุคลากรของวัดทั้งเจ้าอาวาส พระสงฆ์ กรรมการวัด ไวยาวัจกร รวมถึงชุมชนใกล้เคียงส่วนมาก ไม่มีความรู้ความสามารถในการบริหารการเงิน ต้องมีกระบวนการในการพัฒนาให้บุคลากรเหล่านี้ได้มีความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากจะพัฒนาบุคลากรในกลุ่มนี้ จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

##### 2.2 พระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนำมาซึ่ง ความเสื่อมศรัทธา

พระสงฆ์มีจำนวนมาก จึงทำให้พระสังฆาธิการหรือเจ้าคณะผู้ปกครองไม่สามารถเข้าไปส่องส่องดูแลให้ทั่วถึง บางครั้งกุลบุตรที่เข้ามาบวชก็ไม่สนใจในการศึกษาพระธรรมวินัย เมื่อบวชมาแล้วก็ไม่อยู่ศึกษาธรรมะกับพระอุปัชฌาย์หรืออาจารย์ แล้วหนีไปศึกษาหลักพระธรรมวินัยเอง โดยที่ไม่รู้ว่าถูกหรือผิด และทำให้การปฏิบัตินั้นไม่เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น และมีบุคคลบางกลุ่มเข้ามาบวชเพื่อการหาเงินกับผ้าเหลือง ถือได้ว่าเป็นพวกบาปหนา ทำศาสนาเสื่อม

## 2.3 การทำพระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจาก พระธรรมวินัย

มีพระภิกษุบางรูปไม่เคยศึกษาพระธรรมวินัย แล้วไปปฏิบัติเอง ทำให้เกิดความผิดเพี้ยนไปจากหลักคำสอน แล้วเมื่อปฏิบัติอย่างนั้นแล้วก็ว่าตนเองเป็นผู้วิเศษที่จะมาช่วยให้ประชาชนทั้งหลายให้พ้นทุกข์ และนำคำสอนหรือข้อปฏิบัติที่ตนได้คิดเองว่าถูกนำมาสั่งสอนประชาชน ทำให้เกิดการหลงผิด ขัดต่อคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ทำให้พระธรรมวินัยวิปริต

## 2.4 ฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุนปกป้องคุ้มครอง กิจการของฝ่ายศาสนจักร

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ โดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ คุ้มครองและส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนาสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทางศาสนา โดยให้มีส่วนร่วมของชุมชน ให้เข้ามามีบทบาทมากที่สุด มีความร่วมมือ สร้างเครือข่ายร่วมกับหน่วยงาน เช่น สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานราชการและเอกชนต่างๆ ในชุมชน รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ความสามารถของชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือได้ เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

## แนวทางการปรับปรุงการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560 -2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี

ควรให้พระสงฆ์ผู้ปกครองหรือพระสงฆ์ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพระวินยาธิการ สอบสวนและลงโทษกันเองตามพระธรรมวินัยในทางพระพุทธศาสนาไม่ให้ทางหน่วยงานของรัฐเอามาแทรกแซงในการบริหารกิจการทางคณะสงฆ์แต่ให้ความร่วมมือหรือสนองงานคณะสงฆ์ในคราวที่คณะสงฆ์ให้เข้ามาช่วยเหลือให้เต็มที่ ทั้งนี้ควรให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการคัดเลือกผู้ที่เข้ามาเป็นผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาด้วย ที่สำคัญควรอย่าให้การเมืองหรือผู้ที่มีอำนาจทางฝ่ายอาณาจักรเข้ามาแทรกแซงการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา

## อภิปรายผล

จากการศึกษา ผลการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ ผลศึกษาพบว่า

1.ปัญหาเรื่องทรัพย์สินของวัดและพระสงฆ์ เมื่อพิจารณาภาพรวมแล้ว พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.86$ ,  $SD = 0.79$ ) พระสังฆาธิการมีความรู้และมีการบริหารจัดการที่ดี มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของวัดที่เป็นระบบและโปร่งใสในการตรวจสอบ แต่ยังคงขาดหลักความรู้ที่เป็นมาตรฐานในการบริหารเงินวัดอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chansom, N. (2012) ผลการศึกษา

สรุป ได้ดังนี้ วัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ การจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานบัญชีของวัดยังไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่า วัดมีการ ดำเนินการได้อย่างถูกต้อง โดยแม้ว่าวัดจะมีการบันทึกรายรับ-รายจ่าย และจัดทำบัญชีเป็นประจำ แต่อาจเป็นบัญชีที่จัดทำขึ้นอย่างง่ายหรือตามความเข้าใจของผู้จัดทำเท่านั้น ยังไม่สอดคล้องกับหลักมาตรฐานบัญชีที่รับรองกันโดยทั่วไป รวมถึงยังไม่มีมีการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้วย ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดอุดรธานี มีกระบวนการในการปฏิบัติงานที่เหมือนกันคือ มีการแต่งตั้งกรรมการวัดหรือไวยาวัจกรเขาช่วยเหลือพระสงฆ์ ในการทำบัญชีวัดเพื่อให้เกิดความโปร่งใสยิ่งขึ้น แต่ยังไม่มีการสร้างในการบริหารการเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ

**2.พระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา** โดยพิจารณาเป็นภาพรวมพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.99$ ,  $SD = 0.75$ ) พระสังฆาธิการมีความรู้และมีการบริหารจัดการที่ดีในการปฏิบัติพระธรรมวินัยให้มีความถูกต้องตามหลักคำสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Thep Rattanasuthi (Somsak Chotintharo) (2011) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลหลักที่ใช้ในการบริหารครั้งนั้น คือ พระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรมมาธิปไตย กล่าวคือ ทรงแสดงธรรมและบัญญัติพระวินัย เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนาปัจจุบันการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นไปตามกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ 15 ข้อที่ 5 ว่าด้วยเรื่อง การ ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้อง ถือเป็นฐานะหน้าที่เพราะเป็นการปกครองคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา มี 6 ฝ่าย คือ (1) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม (2) การศาสนศึกษา (3) การศึกษาสงเคราะห์ (4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) การสาธารณูปการ และ (6) การสาธารณสงเคราะห์ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดอุดรธานี มีความรู้ในกระบวนการในการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ และมีความรู้ความสามารถในเรื่องการปฏิบัติพระธรรมวินัยที่ดีขึ้น แต่พระสงฆ์บางรูปไม่เข้าใจพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ และผู้ปกครองขาดการเปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางกฎระเบียบและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางปกครอง

**3.การทำพระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจาก พระธรรมวินัย** โดยพิจารณาเป็นภาพรวมพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.03$ ,  $SD = 0.75$ ) พระสังฆาธิการมีความรู้และมีการบริหารจัดการที่ดีในเรื่องของการทำพระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Meeruk, S. (2016) การศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า (1) บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36) (2) บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการจำแนก

ตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มี ตำแหน่งและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ ต่างกัน ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดอุดรธานี มีความรู้ในกระบวนการในการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ และมีความรู้ความสามารถในเรื่องการประพฤติตามธรรมวินัยที่ดีขึ้น แต่ยังคงขาดการเข้าไปให้ความรู้ในเรื่องของพระธรรมวินัย ให้มีความรู้ที่ดีขึ้น

#### 4.ฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุน ปกป้องคุ้มครอง กิจการของฝ่ายศาสนจักร

โดยพิจารณาเป็นภาพรวม พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.95$ ,  $SD = 0.75$ ) พระสังฆาธิการมีการบริหารจัดการพระพุทธศาสนาที่ต้องอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล และการพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย ถ้ามีเฉพาะพระทำคงเป็นไปไม่ได้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ จากฝ่ายอาณาจักร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakru Prayutpunyakorn (Boonyong Kaviso) (2011) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานครต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากในข้อมีการสนับสนุนและให้การช่วยเหลือในการพัฒนาสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อเสนอสนับสนุนให้มีการสอนธรรมศึกษาแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป และข้อมีการจัดสร้างห้องสมุดภายในวัดเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดอุดรธานี มีความรู้ในกระบวนการในการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ และมีความรู้ความสามารถที่ดีขึ้นในการขอความช่วยเหลือ สนับสนุนจากภาครัฐหรือเอกชนมากขึ้น

จากการศึกษา สภาพการณ์ ปัญหาและอุปสรรคการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ปี พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ ผลศึกษาพบว่า

1.ปัญหาเรื่องทรัพย์สินของวัดและพระสงฆ์ พระสังฆาธิการมีความรู้และมีการบริหารจัดการที่ดีขึ้น มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของวัดที่เป็นระบบและโปร่งใสในการตรวจสอบ แต่ยังคงขาดหลักความรู้ที่เป็นมาตรฐานในการบริหารเงินวัดอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chansom, N. (2012) รายงานการวิจัยเรื่อง การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย ผลการศึกษาสรุป ได้ดังนี้ วัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ การจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานบัญชีของวัดยังไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่า วัดมีการ ดำเนินการได้อย่างถูกต้อง โดยแม้ว่าวัดจะมีการบันทึกรายรับ-รายจ่าย และจัดทำบัญชีเป็นประจำ แต่อาจเป็นบัญชีที่จัดทำขึ้นอย่างง่ายหรือตามความเข้าใจของผู้จัดทำเท่านั้น ยังไม่สอดคล้องกับหลักมาตรฐานบัญชีที่รับรองกันโดยทั่วไป รวมถึงยังไม่มีการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้วย ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดอุดรธานี อาจมีกระบวนการในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันบ้าง แต่มีเป้าหมายจุดประสงค์เดียวกัน คือการทำบัญชีวัดให้ถูกต้องและโปร่งใส แต่ยังคง ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการ

บริหารจัดการที่ดีและหลักการบริหารการเงินของผู้มีอำนาจหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการภายใน  
วัด

**2. พระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา** โดย พระสังฆาธิการมีความรู้และมีการบริหารจัดการที่ดีในการปฏิบัติพระธรรมวินัยให้มีความถูกต้องตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Sri Satchayan Muni (2019) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ ผลจากการศึกษาพบว่า พุทธบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิมีการบริหารงาน พระธรรมวินัยจะเป็นแบบแผนในการปกครองของคณะสงฆ์จะกล่าวง่ายๆก็คือ ศีล สมาธิ และปัญญาทั้งสามอย่างนี้ให้รักษาและยึดมั่นในสามหลักการนี้จึงจะเป็นของการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ให้เกิดให้ถูกต้องและเป็นระเบียบในการปกครอง การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิพบว่า สร้างความ มั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน พัฒนางค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา เพิ่มประชากรผู้ศึกษาพระปริยัติธรรมโดยหาคนมาบวชเรียน มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล มีการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้วางเอาไว้ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดอุดรธานี มีกระบวนการในการปฏิบัติงานที่เหมือนกันคือ มีการแต่งพระสงฆ์ในเขตปกครองของตนเป็นพระวินยาธิการเพื่อช่วยสอดส่องดูแลและรักษาความเรียบร้อยของพระสงฆ์ในเขตปกครอง แต่พระสงฆ์มีจำนวนมากจึงทำให้สอดส่องดูแลความเรียบร้อยไม่ทั่วถึง

**3. การทำพระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจาก พระธรรมวินัย** พระสังฆาธิการเกิดความรู้และมีการบริหารจัดการที่ดี และมีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติในเรื่องของการทำพระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัยที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Meeruk, S. (2016) การศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า (1) บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการมีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง (2) บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการจำแนกตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มี ตำแหน่งและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับพระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะ

สงฆ์จังหวัดสมุทรปราการไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (3) ปัญหาส่วนใหญ่ของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการคือการกระจายอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดสมุทรปราการปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รองรับการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดอุดรธานี มีกระบวนการในการปฏิบัติงานที่เหมือนกันคือ มีการแต่งพระสงฆ์ในเขตปกครองของตนเป็นพระวินยาธิการเพื่อช่วยสอดส่องดูแลและรักษาความเรียบร้อยของพระสงฆ์ในเขตปกครอง แต่พระสงฆ์มีจำนวนมากจึงทำให้สอดส่องดูแลความเรียบร้อยไม่ทั่วถึง

**4.ฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุน ปกป้องคุ้มครอง กิจการของฝ่ายศาสน พระ**  
สังฆาธิการ มีความรู้และวิสัยในการบริหารจัดการพระพุทธศาสนาที่ดีขึ้น และเกิดความรู้ในการที่จะขอความร่วมมือในเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล และการพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย ถ้ามีเฉพาะพระทำคงเป็นไปไม่ได้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ จากฝ่ายอาณาจักร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakru Prayutpunyakorn (Boonyong Kaviso) (2011) ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานครต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากในข้อมีการสนับสนุน และให้การช่วยเหลือในการพัฒนาสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อสนับสนุนให้มีการสอนธรรมศึกษาแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป และข้อมีการจัดสร้างห้องสมุดภายในวัดเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ ส่วนข้ออื่นๆ พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร พบว่า พุทธศาสนิกชน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานครโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ปัญหาในการจัดการสงเคราะห์ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดอุดรธานี มีกระบวนการในการปฏิบัติงานที่ดี และมีความรู้วิธีการในการขอความช่วยเหลือหรือการขอความสนับสนุนจากรัฐบาลหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อช่วยสอดส่องดูแลและรักษาความเรียบร้อยของพระสงฆ์ในเขตปกครอง เกิดความรวดเร็วในการประสานงานกันมากขึ้น

### 5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2560-2564 มาปฏิบัติในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

#### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารกิจการปฏิรูปพระพุทธศาสนาเพื่อให้พระสงฆ์เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา
2. ควรส่งเสริมความรู้ในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้พระสังฆาธิการทุกระดับ เพื่อที่จะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัด และดูแล ปกครอง พระภิกษุ-สามเณรให้มีความประพฤติถูกต้องดีงาม
3. ควรมีผู้รู้หลักการบริหารจากส่วนของหน่วยงานจากภาครัฐ เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องการจัดการบัญชีเงิน
4. ควรมีการจัดสัมมนาวิชาการในการนำแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาให้กับพระสงฆ์ทุกระดับชั้น
5. ควรมีการนำผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์มาทำเป็นแบบประเมิน
6. ควรจัดตั้งคณะกรรมการในการส่งเสริมการจัดการบริหารกิจการคณะสงฆ์
7. ควรมีการส่งพระสงฆ์ไปศึกษาดูงานการบริหารกิจการของศาสนาต่างๆ
8. ควรมีการตรวจสอบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามหลักสากล

#### ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดให้มีพระภิกษุที่ทำหน้าที่ในการรักษากฎระเบียบในการอยู่ ร่วมกันของคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ที่แน่นอนเด็ดขาดในการวินิจฉัยความผิดที่พระภิกษุกระทำลง และสามารถกำหนดบทลงโทษที่แน่นอนได้
2. ควรมีเกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา
3. ควรจัดทำคู่มือในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในการบริหารตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา
4. ควรมีการตรวจสอบความรู้ในการทำบัญชีของพระสงฆ์
5. ควรให้ความรู้แนวทางในแผนกลยุทธ์ศาสนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา
6. ควรให้พระสงฆ์ทุกระดับชั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาตามแผนยุทธศาสตร์



7. ควรมีการชี้แนะและคำปรึกษาจากพระสงฆ์ที่มีความรู้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง
8. สำนักงานพระพุทธศาสนาควรให้ความรู้ในการใช้กฎหมายทางโลกแก่พระสงฆ์ในการบริหารคณะสงฆ์
9. ก่อนการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติควรมีการจัดประชุม อบรมให้ความรู้แก่พระสงฆ์ก่อน
10. เมื่อนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติแล้วควรมีการติดตามประเมินผล

#### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. การศึกษาการเปรียบเทียบบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์กับการบริหารกิจการตามทฤษฎีตะวันตก
2. การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์กับหลักการบริหารของศาสนาต่างๆ
3. การศึกษาบทบาทการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์กับการพัฒนาบุคลากรทางศาสนา
4. การศึกษาการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใส
5. การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการนำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติระหว่างจังหวัด

#### References

- Chansom, N. (2012). *Research report on Financial management of temples in Thailand*. Bangkok : Faculty of Economic Development, National Institute of Development Administration.
- Chantarasorn, C. ( 1 9 8 4 ). *Implementation of policies, model and values*. NIDA Development Journal, 24 (4), 535-554.
- Meeruk, S. (2016). A study of the role of monks in the administration of Sangha affairs. Samut Prakan Province. *SSRU Graduate Studies Journal*. 9(2).
- Phra Sri Satchayan Muni. (2019). Development of a model for the administration of Sangha affairs in Chaiyaphum Province. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus* 143-155

- Phra Thep Rattanasuthi (Somsak Chotintharo). ( 2011) . *The role of the Sangha Administration in the administration of Pathum Thani Province*. Phra Nakhon Si Ayutthaya : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakru Prayutpunyakorn (Boonyong Kaviso). (2011). *Opinions of Buddhists towards the management of welfare education in Pathumwan District*. Phra Nakhon Si Ayutthaya : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.